

Wat is GPP?

Groene overheidsopdrachten (GPP) zijn het proces waarbij overheden goederen, diensten en werken aankopen die gedurende de volledige levenscyclus minder belastend zijn voor het milieu dan de goederen, diensten en werken met dezelfde primaire functie die anders zouden worden verkregen.

Wat is GPP4Growth?

GPP4Growth verenigt de ervaring en de aanpak van negen overheidsinstellingen van over heel de EU om die instellingen beter in staat te stellen beleidsmaatregelen te treffen die eco-innovatie en groene groei door middel van groene overheidsopdrachten (GPP) bevorderen. 14 % van het totale BBP van de EU wordt uitgegeven door overheidsinstanties in Europa. De overheidsuitgaven aan goederen, diensten en werken hebben een totale geraamde waarde van 1,8 biljoen euro per jaar. Die substantiële publieke "koopkracht" kan worden gebruikt om eco-innovatie, grondstoffenefficiëntie en groene groei te stimuleren door milieuvriendelijke, grondstoffefficiënte goederen en diensten te promoten.

Samenvattend verslag over de interregionale workshop over ecolabels en niet-exclusieve GPP-praktijken

Samenvatting

In mei 2018 werd een interregionale workshop over ecolabels en niet-exclusieve GPP-praktijken gehouden in Bulgarije. Het Regionaal Economisch Ontwikkelingsbureau van Stara Zagora (SZREDA), een partner van het GPP4Growth-programma, organiseerde de workshop die over twee dagen liep.

Deze beleidsnota is een samenvatting van de hoofdpunten rond drie kernthema's die de deelnemers bespraken tijdens de workshop: 1) het gebruik van ecolabels in het GPP-proces; 2) een casestudy die aantoont hoe complex het voor bedrijven is om ecolabelcertificering in te voeren als onderdeel van hun aanbod; en 3) factoren die een invloed hebben op de invoering van groene aankooppraktijken door (grote en kleine) overheidsinstanties. De beleidsnota reikt vervolgens een reeks beleidsaanbevelingen aan, afgeleid uit de activiteiten en gesprekken van de stakeholders tijdens de workshop. Geïntegreerd in de regionale beleidsvorming zullen deze aanbevelingen de uitrol, het beheer en de toekenning van groene overheidsopdrachten in GPP4Growth-partnerregio's verbeteren.

De interregionale workshop

De interregionale workshop werd bijgewoond door vertegenwoordigers van diverse regionale instanties uit de negen GPP4Growth-partnerregio's en hun gerelateerde stakeholders. 43 mensen namen deel op 16 mei en 25 mensen op 17 mei.

Tijdens de workshop onderzochten de GPP4Growth-stakeholders hoe ecolabels gebruikt kunnen worden om milieucriteria toe te passen en om de naleving van technische specificaties in overheidsopdrachten te controleren, en hoe een ecolabel te vragen zonder dat dit leidt tot oneerlijke voordelen of nadelen voor potentiële inschrijvers.

Ervaringsuitwisseling, zoals tijdens een workshop als deze, kan dubbel werk in partnerregio's en verspilling van middelen vermijden. GPP4Growth-partners kunnen zien wat goed en slecht werkte voor andere partners op het vlak van GPP-beleid. Daardoor kunnen ze met meer kennis van zaken beslissingen nemen over hun eigen beleidsvorming.

De interregionale workshop omvatte drie soorten activiteiten om kennisoverdracht en -uitwisseling en capaciteitsopbouw tussen regionale overheidsvertegenwoordigers te stimuleren. Deze activiteiten waren presentaties, rondetafelgesprekken en locatiebezoeken. In de laatste fase van het interregionale workshopmodel organiseerde iedere projectpartner interne nabesprekingen waarin de opgedane kennis in de workshop voorgelegd en verspreid wordt binnen de eigen organisatie van elke partner.

Tal van belangrijke GPP-thema's kwamen aan bod tijdens de tweedaagse workshop, maar drie topics in het bijzonder moeten in deze beleidsnota aan bod komen. De belangrijkste kennis en lessen uit het onderzoek van deze topics door de stakeholders, worden hierna uiteengezet.

Thema 1: Het gebruik van ecolabels in groene overheidsopdrachten

Wat zijn ecolabels?

'Milieulabels' of 'ecolabels' zijn een vrijwillig informatie- en certificeringssysteem dat aankopers helpt om aankoopbeslissingen te nemen, door informatie te verschaffen over de milieukwaliteit en -prestaties van een product of dienst. Ecolabels stellen consumenten in staat om milieuvriendelijke producten te vinden en moedigen de markt tegelijk aan om minder milieubelastende en duurzamere producten te produceren. Ecolabels worden algemeen als een garantie voor onpartijdigheid, betrouwbaarheid en wetenschappelijke nauwkeurigheid beschouwd indien ze door een derde partij gecertificeerd zijn.

Ecolabels kunnen in de context van GO's gebruikt worden om:

1. Milieucriteria te definiëren (d.w.z. technische specificaties) voor de aangekochte producten en diensten, volgens de normen vastgelegd door het label.
2. Te controleren of producten en diensten aan de milieucriteria in een overheidsopdracht voldoen, door het label te aanvaarden als nalevingsbewijs van de technische specificaties.
3. Voorrang te geven aan producten en diensten die voldoen aan de normen van ecolabels, zodat fabrikanten aangespoord worden om groene praktijken in te voeren en duurzame producten van hogere waarde voor consumenten te leveren.

EU-richtlijn 2014/24/EU artikel 43 bepaalt een aantal voorwaarden rond ecolabels, waaraan voldaan moet zijn voordat overheidsinstanties een bepaald ecolabel kunnen gebruiken als beoordelingscriterium in een openbaar aanbestedingsproces.

Twijfels rond het gebruik van ecolabels in GPP

Er bestaat bezorgdheid dat bepaalde leveranciers een voorkeursbehandeling zouden krijgen indien men een specifiek ecolabel oplegt als nalevingsbewijs in een aanbestedingsproces. Om dit te vermijden mogen aankopers niet van leveranciers eisen dat hun producten of diensten onder een specifiek ecolabelsysteem geregistreerd zijn. Leveranciers moeten ook andere ecolabels, die vergelijkbare normen vooropstellen, of technische documentatie kunnen voorleggen om aan te tonen dat aan de vereiste milieuspecificaties voldaan is.

Ecolabels zelf kunnen helpen bij deze problematiek, door overheidsaankopers gedegen informatie te verschaffen die helpt bij de technische voorbereiding en evaluatie van de relevante technische specificaties in een groene overheidsopdracht. Dergelijke informatie zou overheidsaankopers ook kunnen helpen om de duurzaamste producten en diensten uit te zoeken.

Het is belangrijk om in gedachten te houden dat de deelname aan ecolabelsystemen gewoonlijk vrijwillig is. Aankopers kunnen enkel en alleen een specifiek label eisen van leveranciers wanneer de nationale of EU-wetgeving dit oplegt of wanneer die verplichting het globale concurrentieproces niet verstoort omdat labels een gangbare praktijk zijn binnen de productcategorie in kwestie.

Ecolabels en ISO

De Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO) heeft milieulabels geklasseerd in drie grote categorieën:

1. Door een derde partij gecertificeerde labels, waarbij een bedrijf ervoor zorgt dat zijn product voldoet aan een milieunorm ontwikkeld door een objectieve derde partij;

2. Zelfverklaarde milieucclaims, waarbij een bedrijf aan zijn eigen producten positieve milieucclaims toeschrijft;

3. Specifieke ecolabels, waarbij één specifiek milieuaspect van een onderdeel van de productlevenscyclus gemeten en bekendgemaakt wordt, bijv. de 'koolstofvoetafdruk'.

Thema 2: Problemen voor ondernemingen op het vlak van milieucertificering (casestudy Sredna Gora AD)

De onderneming: Ieder jaar koopt en verwerkt de Bulgaarse meubelproducent Sredna Gora AD ruim 18.000 kubieke meter beuken- en dennenhout, uitsluitend afkomstig uit Bulgaarse bossen. De onderneming produceert gemiddeld 2.500 stoelen per dag en is de grootste leverancier van grenen stoelen voor IKEA in Europa.

Het probleem: In 2013 verkreeg Sredna Gora AD een certificaat voor verantwoord bosbeheer en milieu-impact van de Forest Stewardship Council (FSC). Het FSC-label is pas geldig indien alle organisaties in de toeleveringsketen gecertificeerd zijn. In de praktijk kunnen sommige verwerkingsbedrijven (zoals Sedna Gora AD), hoewel ze zelf gecertificeerd zijn, niet altijd gecertificeerd hout kopen omdat de betrokken bosbedrijven geen FSC-certificaat hebben. De keten van gecertificeerde leveringen wordt dus onderbroken door de bosbedrijven. In Bulgarije is momenteel maar 50% van de bosbedrijven gecertificeerd conform de FSC-norm. (Een van de strategische doelstellingen van het Uitvoerend Bosagentschap in Bulgarije bestaat erin het aantal gecertificeerde bosbedrijven op te trekken naar 85% in 2019.)

Waarom is dit een probleem? Momenteel bestaat er een reëel gevaar dat grote Europese meubelverkopers hun productie overhevelen van Bulgarije naar landen met 100% gecertificeerde bossen en dus een lage risicostatus. Dit zal een significant negatief effect hebben op de meubelproductie in Bulgarije en mogelijk resulteren in de sluiting van individuele bedrijven zoals Sredna Gora AD.

Hoe GPP4Growth kan helpen: Zowel de lokale stakeholder, die de casestudy op deze workshop presenteerde, als het Uitvoerend Bosagentschap van Bulgarije, dat ook het woord voerde op deze interregionale workshop, waren het erover eens dat ze moeten samenwerken aan een voorstel tot beleidsverandering om deze problematiek aan te pakken en de duurzaamheid van de meubelindustrie in Bulgarije te verzekeren. Deze positieve uitkomst vloeit rechtstreeks voort uit deze interregionale workshop en het GPP4Growth-project in het algemeen.

Thema 3: Factoren die het gebruik van GPP door overheidsinstanties (ook kleinere aankopers) beïnvloeden

De workshop identificeerde en besprak factoren die een invloed hebben op de invoering van GPP-praktijken door overheidsaankopers. Het gezamenlijke-aankoopmodel (uiteengezet op de volgende pagina) werd aangevoerd als oplossing voor de belangrijkste kwesties opgeworpen door deze factoren. De factoren die het gebruik van GPP door overheidsinstanties beïnvloeden:

- politieke steun op institutioneel niveau (d.w.z. de opdrachtnemer) en op het niveau van de nationale instanties bevoegd voor openbare aanbestedingen;
- toegang tot juridische expertise inzake de toepassing van milieucriteria in overheidsopdrachten;
- samenwerking tussen autoriteiten om beste praktijken uit te wisselen;
- ontkrachting van mythes over groene overheidsopdrachten, zoals de populaire perceptie dat "groen duurder is". Deze mythe ontstond omdat men alleen de aankoopprijs evalueert in plaats van de volledige levenscycluskosten van een product of dienst;
- beschikbaarheid van praktische tools en informatie;
- opleiding van experts inzake openbare overheidsopdrachten en administratief personeel;
- systematische implementatie en invoering in beheersystemen, om gedecentraliseerde beslissingen mogelijk te maken;
- beschikbaarheid/toegang tot duidelijke en verifieerbare criteria die in aanbestedingsdocumentatie opgenomen kunnen worden in overeenstemming met

Waarom een interregionale workshop organiseren??

Voor een INTERREG-programma als GPP4Growth is de uitwisseling van kennis en expertise tussen de projectpartners van essentieel belang. Tijdens interregionale workshops krijgen projectpartners de kans om: inzicht te verwerven in de politieke prioriteiten en initiatieven op het vlak van groene overheidsopdrachten; te bepalen welke uitdagingen en noden aangepakt moeten worden in de implementatiefase van hun actieplannen (fase 2 van het GPP4Growth-initiatief); en belangrijke stakeholders te betrekken bij de ontwikkeling en realisatie van hun actieplannen.

Gezamenlijke aanbesteding

Tijdens de workshop werd opgemerkt dat gezamenlijke aanbesteding veel aangehaalde problemen zou oplossen. Bij 'gezamenlijke aanbesteding' worden de aankoopacties van twee of meer aanbestedende instanties gecombineerd zodat slechts één overheidsopdracht gepubliceerd en beheerd wordt namens alle deelnemende instanties.

De voordelen van dit openbaar-aanbestedingsmodel zijn:

- lagere prijzen voor milieuvriendelijke producten;
- administratieve kostenbesparing (en ook kleinere gemeenten kunnen)
- bundeling van expertise en competenties;
- mogelijke introductie van groenere producten in nieuwe markten en samen te werken;
- een tool om innovatie te promoten.

Een goed voorbeeld van een gezamenlijke aanbesteding is de aankoop van elektrische voertuigen door de stad Stockholm. In dit geval stelden 296 organisaties (260 publieke, 36 private) de aanbestedingsprocedure op. Het geschatte aankoopvolume van dit consortium bedroeg 1.250 voertuigen per jaar. Er werden maar twee afzonderlijke contracten gegund in dit geval: een voor de publieke organisaties en een voor de private organisaties. Door deze aanpak bespaarde men op administratiekosten, steeg de globale onderhandelingskracht van de aankopers (waardoor de prijs daalde) en konden kleinere gemeenten deelnemen aan het aanbestedingsproces.

Beleidsaanbevelingen

- Een nationaal actieplan uitwerken met kernacties en -maatregelen om groene overheidsopdrachten te promoten.

Met betrekking tot de toepassing van groene criteria in overheidsaanbestedingen:

- Monitoringmethodes gebruiken voor overheidsopdrachten, waarmee data verzameld worden, informatie verspreid wordt en het aanbestedingsproces continu geëvalueerd en bijgestuurd wordt.
- Zorgen dat groene criteria meer worden toegepast, door misvattingen die de markt vaak verstoren te ontcrachten.
- De implementatie van groene criteria in overheidsopdrachten verplichten.
- De capaciteitsopbouw bij overheidspersoneel stimuleren om groene criteria toe te passen in overheidsopdrachten.
- De categorieën van producten, werken en diensten waarin groene criteria toegepast kunnen worden, uitbreiden.
- Tools en inventarissen ontwikkelen om de toepassing van groene criteria te vergemakkelijken, zoals een databank met 'groene producten'.
- Ondersteuningssystemen voor publieke aankopers en leveranciers ontwikkelen, om netwerken op te zetten en goederen/diensten te produceren.

Met betrekking tot het monitoren van groene overheidsopdrachten (GPP):

- Een eengemaakte catalogoog van aanbestedende instanties creëren, die toont in welke mate ze groene criteria gebruiken in overheidsopdrachten.
- Een databank opzetten om bij te houden hoe ondernemingen deelnemen aan overheidsopdrachten en in het bijzonder groene aanbestedingen.
- Een gebruiksvriendelijk, accuraat, regiobreed monitoringsysteem opzetten om het aantal groene contracten en hun waarde te meten.
- GPP-data geregeld kwalitatief analyseren om economische en milieuresultaten, beste praktijken, obstakels, tekortkomingen, nodige aanpassingen en kansen op te sporen en te monitoren.
- Een centraal portaal voor groene overheidsopdrachten opzetten, waar alle overheidsopdrachten gepubliceerd worden en geïnteresseerde partijen toegang hebben tot informatie over overheidsopdrachten.

Met betrekking tot netwerken met GPP-stakeholders:

- Opleidingsworkshops organiseren die werknemers in de publieke sector en kmo's vertrouwd maken met GPP-processen & -vereisten.
- Educatief materiaal ontwikkelen, zoals handboeken, presentaties en filmpjes om de vaardigheden van ambtenaren, meer bepaald aankopers, te verbeteren.
- Evenementen organiseren om de informatie-uitwisseling tussen 'groene' leveranciers en overheidsdiensten te verbeteren.

Meer informatie

Deze beleidsnota werd opgemaakt in het Engels door het Department of Communications, Climate Action and the Environment of the Republic of Ireland, GPP4growth partner, en is gebaseerd op een verslag dat werd voorbereid door GPP4growth partner Stara Zagora Regional Economic Development Agency (SZREDA). Het volledige verslag heet 'Summary Report on Interregional Workshop on Eco-Labels and Non-Exclusive GPP Practices' en is op verzoek verkrijgbaar.

GPP4Growth - Activity A3.2 - Page 4

Surf naar www.interregeurope.eu/gpp4growth voor meer info over GPP4Growth.

VRAGEN

Liesbeth Taverniers
Adviseur
Provincie Antwerpen
Dienst Duurzaam Milieu-
en Natuurbeleid
Koningin Elisabethlei 22
2018 Antwerpen

T +32 3 240 57 55
liesbeth.taverniers
@provincieantwerpen.be